

MEZINÁRODNÍ ORGANIZOVANÝ ZLOČIN A BEZPEČNOST OBČANŮ ČR

INTERNATIONAL ORGANIZED CRIME AND THE CZECH REPUBLIC CITIZENS' SECURITY

Miroslav NOŽINA

Dostupné na [http://www.population-protection.eu/ attachments/042_vol4special_nozina.pdf](http://www.population-protection.eu/attachments/042_vol4special_nozina.pdf).

Abstract

The Czech Republic has a crucial geographical position in Europe. Since the „Iron Curtain“ fell in 1989, many criminals have been using its territory for illegal activities such as illicit trading in drugs, stolen vehicles, cigarettes, weapons, explosives and nuclear materials, and aliens, as well as counterfeiting, professional theft, extortion, financial frauds and money laundering. The local underworld in the Czech Republic meets with criminal groupings from the former Soviet Union, the Balkans, Italy and Western Europe, Asia, Latin America, Middle East and Sub-Saharan Africa to create a new, much more developed „crime industry“. The organised crime also has a tendency to penetrate the Czech society and economy, to bribe government and administrative officials, thus secure immunity from investigation and prosecution in creating a paralel economy of crime. The organized criminal activities directly threaten the security and the quality of life of the Czech citizens.

Keywords

Czech Republic, international organized crime, security.

Organizované páchaní trestné činnosti je nejnebezpečnější protispolečenské chování, jehož výsledkem jsou nejzávažnější zásahy do ekonomického, sociálního a politického života společnosti. Vyvolává defektní jevy jak na domácí, tak i mezinárodní scéně. Jeho nebezpečnost spočívá v tom, že přímo či zprostředkovaně ohrožuje obyvatelstvo, rozkládá a destabilizuje základní sociální, ekonomické a politické instituce a podrývá důvěru veřejnosti k těmto institucím. Řada zemí mu čelí se značnými obtížemi. Ani Česká republika není výjimkou. Liberalizace společnosti a rozsáhlá ekonomická, politická a sociální transformace probíhající od konce 80. let zde zároveň vytvořily vhodné prostředí pro šíření sociálně patologických jevů, jako je terorismus, extremismus, násilí, nelegální migrace, obchod s lidmi, prostituce, zneužívání drog, hospodářská kriminalita či „praní špinavých peněz“... Tyto kriminální aktivity jsou dnes nezdědky vysoce organizované. Představují nejzávažnější ohrožení stability české společnosti a bezpečnosti občanů. Jestliže před rokem 1989 byl poměr vojenských a nevojenských hrozeb 10 : 1 ve prospěch hrozeb vojenských, v současné době je

tento poměr zhruba opačný – tedy 1 : 10. S tím by měly koncepce české bezpečnostní politiky počítat.

Globalizace OZ a Česká republika

Jedním z nejzávažnějších bezpečnostních problémů České republiky je dnes organizovaný zločin a to zejména ve svých nadnárodních formách. Nejedná se o nijak izolovaný fenomén. Organizovaný zločin dnes sužuje řadu zemí světa. Skutečně globálním problémem se stal až zhruba v posledních pěti desetiletích v souvislosti s globalizací světové ekonomiky, kterou v mnoha ohledech kopíruje.

Sortiment „služeb“ a „zboží“, které dnes nadnárodní organizovaný zločin nabízí, je v důsledku toho značně široký – od zbraní, drog, kradených automobilů, levné pracovní síly až po napodobeniny světových značek, radioaktivní materiály, důmyslné finanční transakce či vývoz ekologicky závadných odpadů do třetích zemí.

V rámci globalizačních procesů dnes původně národní, klanová či kulturně – regionální zločinecká seskupení opouštějí svá tradiční teritoria, aby se zapojila do světového dění.

Těmto trendům se nevyhnula ani Česká republika. Vstup mezinárodního organizovaného zločinu na naše území byl naopak velmi razantní. Během necelých dvou let po listopadu 1989 u nás začala na různé úrovni vyvíjet aktivity kriminální seskupení původem ze zemí bývalého Sovětského Svazu, Spojených států a Latinské Ameriky, Blízkého a Středního Východu, východní Asie, arabských zemí, subsaharské Afriky.

Podle hrubých odhadů v letech 1990 – 1992 mezinárodní zločin kontroloval více jak 3/4 organizovaných kriminálních aktivit na českém území. Čeští občané ovšem začali s těmito skupinami záhy spolupracovat jako řidiči, přechovávači zbraní a zboží, regionální „poradci“ aj. V současné době operuje na území ČR řádově stovka organizovaných kriminálních seskupení. Přibližně 1/3 – 1/2 z nich má vedoucí složky cizího původu.

Zahraniční seskupení si s sebou přinesla u nás doposud neznámé metody a techniky kriminální činnosti, novou kulturu a filozofii zločinu, které úzce souvisejí s kulturou regionů, z nichž pocházejí. Výzkum, který realizujeme na půdě Ústavu mezinárodních vztahů, jednoznačně prokázal, že mezi zahraničními seskupeními existují naprosto fundamentální rozdíly v jejich struktuře, fungování i personálním obsazení. Jestliže se s nimi dostávají do kontaktu pracovníci bezpečnostních složek, kteří nejsou dostatečně jazykově a odborně vybaveni, snižuje se pravděpodobnost jejich úspěchu mnohdy na minimum. Plošné přístupy při potírání těchto seskupení jsou jednoznačně neúčinné.

Skupiny mezinárodního OZ nevyužívají své metody izolovaně v České republice. Zatím jednoznačně prokazuje, že velkou část z těchto aktivit, své *know how*, tyto skupiny předtím úspěšně praktikovaly někde v zahraničí. Po roce 1989 je pak pružně přenesly na naše území. To se týká zejména ruskojazyčného zločinu,

kteřý dnes úspěšně operuje v šesti desítkách zemí světa, ale i asijských, arabských či subsaharských seskupení.

Evropské a české trendy jsou dnes v mnoha ohledech totožné.

Hlavní uskupení OZ

Z evropských uskupení jsou v českém prostoru tradičně nejsilněji zastoupeny *ukrajinské skupiny*, které se podílejí velkým procentem na trestné činnosti na území ČR. Pro ukrajinské skupiny jsou charakteristické činnosti vydírání a vybírání výpalného, prostituce, kuplířství a obchodování se ženami, násilná trestná činnost včetně vražd, loupeže. V posledních letech se Ukrajinci zabývají i krádežemi aut a obchodováním s lidmi za účelem nucené práce, obchodováním se zbraněmi, podvody s nemovitostmi. Pokračování hospodářské recese hlavně v odvětví stavebnictví v posledních letech rovněž přinutilo tyto skupiny přeorientovat svou tradiční trestnou činnost vydírání ukrajinských dělníků i na další aktivity – např. organizované krádeže, zajišťování tzv. ochrany vybraných nočních klubů, organizování distribuce nekolokovaných cigaret a alkoholu. Díky znalosti prostředí stavebnictví, v němž značná část ukrajinských dělníků v ČR pracuje, se ukrajinské organizace zaměřily také na vloupání do novostaveb a stavebních buněk, kdy jejich cílem byla profesionální stavební technika.

Další silný element v ČR představují *ruská uskupení*, která se podobně jako Ukrajinci zaměřují na vydírání a vybírání výpalného, vraždy a ostatní násilnou trestnou činnost, prostituci. Podílejí se na obchodování se zbraněmi a s lidmi. Na rozdíl od Ukrajinců se u nich objevuje i sofistikovanější ekonomická kriminalita: praní špinavých peněz, korupce, zakládání fiktivních a podvodných firem, finanční podvody a podvody s nemovitostmi. Méně je v ruském kriminálním prostředí zastoupen obchod s drogami, vymáhání dluhů, krádeže aut, loupežná přepadení.

U *Arménů* se vyskytuje vydírání a vymáhání dluhů, násilná trestná činnost včetně vražd, daňové podvody, obchod se zbraněmi, nelegální migrace, prostituce, pašování alkoholu/cigaret, obchodování s lidmi za účelem nucených prací, hazardní hry, loupeže.

V roce 2008 se na české kriminální scéně zvýšil podíl Čečenců, Dagestánců a Gruzínců. *Čečenci* se v minulých letech zaměřovali na vydírání a vybírání výpalného, nájemné vraždy a další násilnou trestnou činnost, obchod se zbraněmi. *Dagestánci* se zaměřovali hlavně na vydírání a vybírání poplatků za „ochranu“, násilnou činnost, včetně nájemných vražd. Vyskytla se u nich nelegální migrace, obchodování s lidmi, obchodování se zbraněmi, nezákonné vymáhání dluhů, prostituce a kuplířství. V prostředí *gruzínských skupin* došlo k výraznému nárůstu vlivu. Zatímco v minulosti se profilovaly v obchodu s drogami, v roce 2010 byl zaznamenán jejich výrazný nástup do oblasti finanční kriminality, což bylo spojeno s podvodným sjednáváním úvěrů, nevrácením úvěrů získaných od fyzických osob (spojené s násilím na věřitelích), nákupem celých firem přes tzv.

bílé koně, fingovanými krádežemi automobilů na leasing (s jejich následným vývozem na teritorium bývalého Sovětského svazu).

V předchozích letech na území ČR operovala i *lotyšská, litevská a estonská uskupení*. Byly u nich zaznamenány např. loupeže/krádeže vloupáním, vydírání, vymáhání dluhů, padělání peněz.

Z jihoevropských uskupení na území ČR jednoznačně dominují *albánské skupiny*, které se významně podílejí na pašování a distribuci drog. Objevuje se u nich i mezinárodní obchod se zbraněmi a násilná trestná činnost včetně vražd. Postupně vzrůstá zastoupení *rumunských skupin*, u nichž převažují krádeže. Dále se podílejí na prostituci, krádežích aut, nelegální migraci, obchodování s lidmi za účelem nucených prací, podvody s platebními kartami a padělání platebních prostředků. Naopak zastoupení *bulharského OZ* na území ČR má klesající tendenci. Typické pro něj jsou aktivity v oblasti organizování prostituce a obchodování se ženami, krádeže aut. Objevuje se i obchodování s drogami a obchodování s lidmi za účelem nucené práce, narůstající trend má padělání peněz, šeků, dokladů, padělání a krádeže platebních karet. U *Srbů* a *Chorvatů* je po roce 2000 většinou registrována drogová kriminalita. Kromě ní se objevuje i násilná kriminalita, včetně vražd, obchodování se zbraněmi, prostituce, vydírání, zakládání fiktivních firem, padělání peněz, ochranných známek, kolků, pašování cigaret, podvody s platebními kartami. *Moldavské kriminální skupiny* se věnují vydírání, krádežím aut, padělání, drogám, prostituci, loupežím a vraždám. V případě *Makedonců* a *Turků* dominují drogy. U *italských uskupení* je dlouhodobě zaznamenávána finanční kriminalita, praní špinavých peněz, drogy, obchod se zbraněmi, podloudnictví (zlato, kůže), nelegální obchodování s předměty movitého kulturního dědictví.

V případě střeoevropského a západoevropského OZ se *slovenská uskupení* vyskytovala na území ČR až do roku 2009 sporadicky. Vzhledem k územní blízkosti se zaměřovala především na nelegální migraci. Dosti silně u nich byla zastoupena násilná kriminalita, spíše ojediněle obchod se zbraněmi, krádeže, vydírání, loupeže, drogy, prostituce, majetková trestná činnost, počítačová kriminalita. Po roce 2009 se jejich podíl značně zvýšil – zejména v oblastech nelegálního obchodu s drogami, finančních podvodů, podvodů s nemovitostmi, organizování prostituce, krádeží vloupáním, úvěrových podvodů, padělání dokladů, majetkové kriminality. U *polských skupin* se po roce 2000 vyskytuje hlavně obchodování s drogami. Kromě toho se podílejí na krádežích aut, ale zdaleka ne v takové míře jako v polovině 90. let. Dále se u nich vyskytuje organizovaný obchod s alkoholem, nelegální výroba a pašování cigaret, pašování zboží, padělání dokladů a peněz, celní a daňové podvody. *Nizozemské skupiny* se věnují hlavně drogové kriminalitě. *Německé skupiny* se na území ČR po roce 2005 zapojovaly do krádeží uměleckých předmětů, organizování prostituce, nelegálních vývozu nebezpečných odpadů, obchodování se zbraněmi, drogové kriminality, obchodování s lidmi.

V prostředí asijské organizované kriminality dlouhodobě dominují *vietnamská uskupení*, která si udržují téměř absolutní kontrolu nad trestnou činností pašovanou Asiaty. Od roku 1998 naopak klesá poměrné zastoupení Číňanů.

Mezi nejtradičtější typy organizované vietnamské trestné činnosti patří trestná činnost daňová, která spočívá v krácení cla či daně většinou formou padělání příslušných dokladů v kombinaci s vykazováním dovozu na tzv. nekontaktní firmu. Tato činnost je spojená s prodejem různého spotřebního zboží ve stánkovém prodeji, což bývá často spojeno s další daňovou trestnou činností (zboží je formálně v majetku nekontaktních firem apod.). Velmi významným okruhem vietnamské organizované kriminality, se zřetelným nárůstem, je výroba, obchodování a distribuce drog. Nadále je zaznamenáván zejména další nárůst produkce marihuany, jejíž prodej se stále více podílí na nelegálních ziscích vietnamských kriminálních skupin. Narůstá nelegální výroba metamfetaminu/pervitinu. Asijské kriminální struktury rovněž organizují nelegální přesun zisků pocházejících z trestné činnosti, přičemž dlouhodobě lze konstatovat, že k přesunu zisku byly používány bankovní převody i vývoz značného množství hotovosti prostřednictvím kurýrů. V roce 2010 se v rámci vietnamské organizované kriminality potvrdil trend poklesu významu převaděčství, což je možno považovat za důsledek vstupu ČR do schengenského prostoru. Převaděčství bylo částečně nahrazeno trestnou činností související s legalizací pobytu na území ČR, což s sebou nese zvýšenou míru korupce pracovníků české státní správy. Je však zaznamenávána činnost mezinárodně působících skupin, které převádějí osoby vietnamské národnosti z ČR (a jiných států EU) do Velké Británie, která se stala se pro Vietnamce oblíbenou destinací.

Čínská uskupení se dlouhodobě zaměřují na nelegální migraci. V menší míře se u nich objevují daňové podvody, praní peněz, celní podvody, padělání CD/DVD, padělání ochranné známky, pašování zboží, pašování cigaret. Do určité míry se podílejí i na obchodování s lidmi za účelem nucené práce, pašování drog, vydírání. U *Mongolů* byla detekována nelegální migrace, korupce, obchodování s lidmi za účelem nucených prací, násilná trestná činnost, podvody. U *Palestinců* se v roce 2009 objevily podvody s nemovitostmi, úvěrové podvody, padělání dokumentů. *Izraelci* se zatím zaměřovali na hazardní hry a podvody (bankovní, daňové, úvěrové, směnečné), praní peněz a korupci, v poslední době podvody s nemovitostmi, úvěrové podvody, padělání dokumentů. U *Iráčanů* bylo zaznamenáno organizování nelegální migrace, praní peněz a překupnictví.

Ze západoafrických uskupení se na území ČR profilují zejména Nigerijci. Zaměřují se především na obchod s drogami, dále je u nich registrována nelegální migrace, zakládání fiktivních firem, finanční podvody, počítačová kriminalita, méně násilná trestná činnost a nově i prostituce. V případě *arabských a berberských uskupení* severní Afriky (Tunisanů, Maročanů, Alžířanů) převažuje drogová kriminalita, dále se vyskytují finanční machinace, nelegální obchod se zbraněmi, organizování nelegální migrace.

Z jihoamerických uskupení byly na území ČR v minulých letech mimo jiné detekovány aktivity *kolumbijského OZ*, zejména v souvislosti s nelegálním obchodem s kokainem.

Kriminální aktivity

Nadnárodní prvek dnes registrujeme prakticky ve všech hlavních oblastech kriminálních aktivit v České republice – nelegálním obchodu s drogami, organizování nelegální migrace a obchodu s lidmi, násilné trestné činnosti – zejména vražd na objednávku a vybírání tzv. „poplatků za ochranu“, krádeží motorových vozidel a uměleckých předmětů, aj. Za značně „perspektivní“ obory v tomto ohledu dnes zločinecké podsvětí považuje zejména nelegální obchod s drogami a organizování nelegální migrace. Novým progresivním fenoménem zájmu OZ se stává oblast zneužívání informačních technologií a napadání informačních systémů, ekologická kriminalita.

Obecně lze říci, že trestné činy s mezinárodním prvkem jsou páčány razantněji, zvyšuje se specializovanost a organizovanost páčání trestné činnosti. Monitorované zločinecké skupiny jsou v přímých vazbách na zahraničí a jejich činnost na našem území se odvíjí od trendů mezinárodního organizovaného zločinu. V důsledku vzájemné propojenosti kriminálních sítí se nás dnes dotýkají jevy a procesy, které se odehrávají kdesi na druhé straně planety.

Jako markantní příklad z poslední doby mohou sloužit události v Afghánistánu, kdy jsme související pohyby na české drogové scéně zaregistrovali již v řádu několika dnů po zahájení vojenské operace.

Spektrum aktivit mezinárodního OZ na území ČR je značně široké. Zdrojem kriminálních aktivit přicházejících na naše území a praktikovaných na našem území jsou dnes mimo prostor EU zejména země SNS, Vietnam a Čína, země Blízkého a Středního Východu, země severní a západní Afriky, Latinská Amerika. Nejvýraznějším současným trendem je pak pozvolný ústup od násilné trestné činnosti (vražd, vydírání, ubližování na zdraví) směrem především ke kriminalitě hospodářského charakteru (daňové a internetové kriminalitě, úvěrovým podvodům, padělání bezhotovostních platebních prostředků). Tyto nastupující formy kriminality jednak generují obrovské výnosy, jednak často umožňují pachatelům pohybovat se na hraně zákona a obstruovat tak činnost orgánů činných v trestním řízení. Zločinecké skupiny často zakrývají svou nelegální činnost investicemi do (zdánlivě) legálních podniků, přičemž zároveň vyhledávají kontakty v politických sférách. Na území ČR zaznamenáváme významný podíl organizovaných kriminálních aktivit s mezinárodním dosahem především v následujících oblastech.

– Nelegální obchod s drogami

V České republice je dnes podle středních odhadů 39 000 tzv. problémových uživatelů drog. Příležitostních uživatelů, zejména v oblasti zneužívání kanabinoidů a extáze, je mnohonásobně více. Český drogový trh dnes představuje pro drogové dealery výnosné teritorium. Podle odhadů Českého statistického úřadu (ČSÚ) vydají Češi ročně za drogy přibližně 12 miliard korun. Velká část peněz, které mizí v kapsách drogových dealerů, se přitom vrací do zdrojových oblastí, tedy do míst spojovaných s produkcí drog, vývozem kriminality a světovým terorismem. Česko je zároveň i tranzitním územím dovozu

drog do dalších zemí EU, to zejména heroinu po tzv. Balkánské drogové cestě, ale i např. kokainu z Latinské Ameriky. V roce 2010 Policie ČR zjistila 3 010 trestných činů nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů a 24 trestných činů šíření toxikomanie. Podíl organizovaného zločinu na tomto druhu kriminálních aktivit je setrvale vysoký.

– **Ilegální migrace**

V roce 2011 Ředitelství služby cizinecké policie Ministerstva vnitra ČR v České republice evidovalo 427 000 cizinců. Počet ilegálních imigrantů je obtížné odhadnout. V roce 2010 bylo na území ČR zadrženo 2848 osob pobývajících zde ilegálně (4457 osob v roce 2009) a 140 migrantů, kteří se pokusili ilegálně překročit vnější hranici ČR - EU (190 v roce 2009). Oproti situaci v letech 2000 a 2001 (53 116 a 39 399 cizinců) zaznamenáváme v této oblasti víceméně setrvalý pokles. Česká republika je však i nadále využívána jako tranzitní prostor pro migraci do dalších zemí EU, vývoj v posledních letech však naznačuje, že se v rostoucí míře pro tyto migranty stává i zemí cílovou. V oblasti nelegální migrace v ČR je podíl organizované kriminality významný. Převaděčství v České republice je, podobně jako v jiných zemích, vysoce organizováno, řízeno centrálně a má jednoznačně mezinárodní dosah.

– **Obchod s lidmi**

V oblasti obchodu s lidmi je Česká republika dlouhodobě zemí cílovou a tranzitní, v daleko menší míře zemí zdrojovou. Ovšem i české dívky bývají lákány organizovanými skupinami pod různými záminkami do zahraničí a pak nuceny k prostituci. Poměrně nově jsou registrovány případy českých obětí ve Velké Británii, Německu a Nizozemí. Česká republika je také zdrojovou zemí při obchodování s mladými muži – ti odcházejí pracovat do zahraničí v sexuální oblasti a poté se stávají oběťmi obchodování s lidmi nebo jiné násilné i mravnostní kriminality.

– **Ekonomická kriminalita**

„Šedá“ a „černá“ ekonomika v ČR dlouhodobě činí zhruba 17 % HDP. Ekonomická kriminalita představuje zhruba desetinu všech trestných činů spáchaných v ČR. Největší ekonomické škody způsobují trestné činy kráčení daně, podvodu, zpronevěry, porušování povinností při správě cizího majetku a úvěrové podvody.

V oblasti daňové kriminality dochází setrvale k nárůstu u obou daňových trestných činů: zkrácení daně a neodvedení daně. Škoda způsobená uvedenými daňovými delikty v roce 2010 zjištěná Policií ČR přesáhla 4,7 mld. Kč. Znaky organizované kriminality mají zejména aktivity v oblasti nadměrných odpočtů DPH.

– **Nelegální obchod se zbraněmi**

Situace v oblasti nelegálního obchodu se zbraněmi a výbušninami zůstává na českém trhu po léta téměř nezměněna - stále trvá zájem o nelegální prodej a

nákup výbušnin, zbraní a munice. Největším problémem v českém kriminálním prostředí je narůstající výskyt zbraní, které byly na základě zákona o střelných zbraních původně znehodnoceny a následně opět uvedeny do provozu. Ilegální zbraně české výroby jsou značně oblíbené i v zahraničí, kde jsou často registrovány v souvislosti s páčáním násilné trestné činnosti. Některé druhy zbraní jsou dokonce považovány za světovou špičku. Velice „oblíbený“ v kriminálních kruzích je např. samopal „Škorpion“ a české pistole ČZ.

V oblasti nelegálního nakládání s chemickými, biologickými, radioaktivními a ostatními vysoce nebezpečnými látkami se na českém ilegálním trhu opakovaně objevují nabídky k nelegálnímu prodeji. Radioaktivní materiály zadržené na území České republiky pocházejí převážně ze zemí bývalého Sovětského svazu. Kromě nich jsou na ilegálním trhu nabízeny např. zdroje ionizujícího záření. Latentní nebezpečí představuje únik těchto nebezpečných materiálů do rukou mezinárodních teroristických organizací a vlád embargovaných zemí.

– **Organizovaná majetková kriminalita**

Majetková kriminalita, respektive krádeže, tvoří dlouhodobě většinu veškeré kriminality páchané na území ČR. Nejvíce jsou jí zasažena velká města a lokality, v nichž se pohybuje velké množství anonymních osob (jako jsou např. nádraží, nákupní centra, dopravní prostředky, atp.). Jedno z nejvíce organizovaných a zároveň velmi výnosných odvětví trestné činnosti v současné době v ČR představují krádeže motorových vozidel. V souvislosti s otevřením hranic v rámci schengenského prostoru se stále větší počet pachatelů z ČR zaměřuje na krádeže vozidel v zahraničí. Odcizená vozidla jsou převážena dále do zahraničí nebo, po získání dalších potřebných dokladů (zahraniční technický průkaz, kupní smlouva, celní odbavení atd.), jsou přihlašována do evidence v České republice. Stále závažným problémem zůstávají krádeže a vývoz předmětů kulturního dědictví. Situace v odhalování a objasňování této trestné činnosti zůstává dlouhodobě velmi neuspokojivá.

– **Ekologická kriminalita**

Díky zpřísnění legislativy a odpadů byly značně omezeny případy masivního dovozu odpadů ze zahraničí, jak tomu docházelo v minulosti. Objevují se však signály, které nasvědčují tomu, že by mohlo docházet k vývozu odpadů z ČR mimo členskou země EU. Vývozy a dovozy odpadů organizují firmy s kriminálním pozadím a mezinárodní působností.

Mezi nejzávažnější formy ekologické kriminality rovněž patří nezákonný obchod s ohroženými a chráněnými druhy živočichů a rostlin.

Legalizace nezákonných zisků

Podobně jako v dalších zemích EU, i v ČR zaznamenáváme četné transakce související s praním špinavých peněz. Vývozy hotovosti do zemí mimo

EU se objevují zejména v souvislosti s asijskou komunitou v ČR. Častým způsobem praktikovaným organizovaným zločinem v České republice jsou i investice do realit – restaurací, kasin atd. a rovněž zakládání krycích společností pro finanční transfery.

Mezi často využívané formy praní špinavých peněz v České republice patří realizace tzv. kolečka – propírání špinavých peněz v souvislosti s obchody na burze nebo středisku cenných papírů, přimíchávání těchto finančních prostředků k legálně získaným financím (do podnikových tržeb, výnosů atd.). Dochází k převodu „legálních zisků“ (v případě, pokud se nepodaří prokázat, že pocházejí z trestné činnosti) do zahraničí.

Po zpřísnění legislativy a postihu kriminality ve státech bývalého Sovětského svazu se u nás, i ve státech západní Evropy, začali častěji usazovat významní členové organizovaného zločinu z těchto zemí. Společně s tím je patrný přesun některých jejich aktivit i v oblasti legalizace výnosů z trestné činnosti páchané mimo Českou republiku, které bylo prováděno formou „investic“ na českém území.

Organizovaný zločin ve společnosti

Srůstání organizovaného zločinu s legální sférou jak v zemích EU, tak v ČR je pozorováno již od počátku 90. let. Organizovaný zločin projevuje vysokou schopnost infiltrovat do různých institucí státní a veřejné správy a do legálních soukromých podnikatelských subjektů, a to jak na státní, tak i regionální úrovni. Zejména domácí skupiny OZ dnes často působí ve spolupráci se zkorumpovanými představiteli místní samosprávy a v některých případech prosazují svoje zástupce do volených zastupitelských orgánů „a to nejen na komunální úrovni“. Kriminální činnost bývá často úzce spojena s legálním podnikáním vůdčí osoby skupiny (obchody s nemovitostmi, stavební firmy, autobazary, opravny automobilů, soukromé bezpečnostní služby apod.). Podle Bezpečnostní informační služby (BIS) má český organizovaný zločin nejvyšší úroveň podobu vlivových sítí a podnikatelsko-mocenských struktur. Prostřednictvím legálních ekonomických subjektů profituje zejména systematickým obohacováním se na veřejných rozpočtech a firmách se státní majetkovou účastí. Podnikání představitelů takových struktur (prostřednictvím legálních obchodních subjektů) je zároveň doprovázeno skrytým a nelegitimním uplatňováním vlivu na orgány státní správy a samosprávy apod. Spíše než o pevnou strukturu jde o systém volných, vzájemně spolupracujících a přístupných sítí disponujících penězi, vlivem a/nebo kontakty. Takové struktury naplňují řadu definičních znaků organizovaného zločinu. Vedle skrytého působení, omezeného členství, uplatňování vlivu a používání korupce lze zařadit i využívání expertů, zajišťování trestní nepostižitelnosti prostřednictvím ovlivňování orgánů činných v trestním řízení a oddělováním organizátorů od vykonavatelů.

Zahraniční skupiny organizovaného zločinu této nejvyšší úroveň většinou nedosahují. Přesto se v českém prostředí významně etablovaly a stabilizovaly.

Spolupracují zde jak s kriminálním prostředím, tak i s legální sférou. Jedná se o znepokojující trend, kdy nejvyšší články zločineckých struktur investují do legálních podniků, navazují kontakty v politických kruzích a zapojují do svých machinací zprostředkovatelské firmy, které mnohdy ani netuší, že poskytují služby kriminálním strukturám.

Významným nástrojem organizovaného zločinu jsou korupce a klientismus. Ohrožují administrativní kontrolu společnosti, vymáhání práva, efektivní rozdělování finančních prostředků z veřejných rozpočtů, legislativní procesy aj. Korupce stále častěji nabývá forem, v nichž je finanční prospěch nahrazován systémem vzájemných služeb a protisluzeb nehmotné povahy.

Pokračuje rovněž trend, kdy je korupce jako prostředek pro dosažení výhod nahrazována systémem klientských sítí, ve kterém se finanční a hmotné vazby účastníků zcela vytrácejí. Klientismus je výrazným rysem české společnosti, jíž je ve vysoké míře tolerován. Příznačný je i pro imigrantské komunity žijící v ČR, například pro asijské komunity. Významně napomáhá provádění organizovaných kriminálních aktivit.

V současné době rychle roste i počet českých občanů a firem působících jako právní poradci či partneři při kriminálních operacích, agenti pro styk s úřady a nákup nemovitostí, pracovníci *public relations* aj. Například lví podíl na asijské a ruskojazyčné migraci do České republiky v 90. letech má *de facto* několik právnických firem, které obratně využívají mezer v zákonech. Rovněž ochota části představitelů průmyslové a finanční sféry spolupracovat se zahraničními investory disponujícími obskurními zdroji financí či firmami s nejasnou zahraniční účastí je u nás vysoká.

V tomto ohledu ovšem nenese vinu pouze podnikatelská sféra. Jak se ukazuje, v případě pronikání zahraničních podnikatelských subjektů napojených na OZ postrádáme dostatečně plošnou a účinnou referenční službu, která by dokázala naše podnikatelské prostředí včas varovat.

Stav opatření

Česká republika dokáže bezpochyby časem sladit naši legislativu s evropskými standardy, provést v ní řadu změn odpovídajících potřebám boje proti organizovanému zločinu Otázkou zůstává, jak tuto legislativu budeme schopni prosadit v praxi.

České republice se postupně daří vytvářet specializované útvary a pracoviště pro boj s organizovaným zločinem. Závadou však nadále zůstává cirkulace kádru, která na problematiku jednotlivých mezinárodních zločineckých seskupení a aktivit znemožňuje vyškolit dostatečné množství fundovaných odborníků. V případě tohoto komplikovaného fenoménu by se přitom mělo jednat o vzdělávání prakticky celoživotní. Přetrvávajícím nedostatkem je i obecně nízká úroveň znalostí nižších složek policie o projevech OZ, jejich často nízká schopnost tyto projevy identifikovat a účinně proti nim zasahovat.

Za všelék na naše problémy je mnohdy označováno naše napojení na evropské bezpečnostní struktury. Realitou ovšem je, že se jedná o struktury, které se teprve tvoří, a to je mnohdy značně nepřehledný proces. Všeobecně práce na budování společné bezpečnosti zemí Evropské unie probíhají zpomaleně. Zejména v případě Evropské unie nenastupujeme do rozjetého vlaku, jak bývá často citováno. Tento vlak se teprve rozjíždí a jeho strojvůdci mnohdy ani neví, do jaké příští stanice dojedou.

Cesta ke skutečně fungujícímu systému české národní bezpečnosti bude zřejmě ještě dlouhá a plná výmolů.

Kontaktní údaje:

PhDr. Miroslav Nožina, Ph.D.,
Ústav mezinárodních vztahů, Praha,
e-mail: nozina@iir.cz.